

ARAŞTIRMA

DOĞUM SONU DÖNEMDE ANNELERİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Ayşe AYDIN** Sultan Esra TEDİK*** Zehra Demet ÜST TAŞĞIN ****
Gülüzar BUKO*****

Alınış Tarihi: 03.01.2018

Kabul Tarihi: 20.05.2019

ÖZET

Amaç: Bu çalışma doğum sonu dönemde annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte yapılan çalışmanın evrenini, 4 Şubat - 20 Mart 2016 tarihleri arasında Erzurum Nene Hatun Kadın Doğum Hastanesi'nde doğum yapan anneler oluşturmuştur. Araştırmada, örneklem seçimine gidilmeksizin belirtilen tarihler arasında çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 180 anneden veri toplanmıştır. Verilerin toplanmasında "Kişisel bilgi formu", "Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇYASDÖ)" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdelik dağılım, ortalama, standart sapma ve korelasyon kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin yaş ortalaması 27.85±5.75'dir. Annelerin %53.3'ü ilköğretim mezunu, %90'ı ev hanımıdır. %64.4'ü çekirdek aileye sahip olup, %60.6'sının ekonomik durumu orta düzeydedir. Annelerin %30'unun 3 gebelik geçirdiği, %41.1'inin 3 ve üzeri çocuğa sahip olduğu, %68.3'ünün son gebeliklerinin planlı olduğu belirlenmiştir. %45'i doğum sonu dönemde destek aldıkları kişinin anne-babaları olduğunu belirtmişlerdir.

Annelerin sosyal destek puan ortalamalarının Aile alt boyutu 23.81±3.50, Arkadaş alt boyutu 18.08±6.65, Özel insan alt boyutu 23.51±3.89 olduğu ve toplam puan ortalamasının 65.41±11.32 olduğu saptanmıştır. Annelerin benlik saygısı puan ortalaması 2.68±0.87'dir. Annelerin %90'ının benlik saygılarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygıları arasında anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Sonuç: Çalışma sonucunda annelerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yüksek, benlik saygılarının ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Hemşire/ebeler kadın, eş ve ailesine gebelik döneminden başlayarak sosyal destek konusunda danışmanlık yaparak eksik olduğu yönleri belirleyebilirler. Hemşire/ebeler kadınlarla güven verici ilişkide bulunarak onların benlik saygılarını arttırabilir.

Anahtar Kelimeler: Anne; Benlik Saygısı; Sosyal Destek

ABSTRACT

The Relationship Between Mothers' Perceived Social Support and Self-Esteem During Postpartum

Aim: This study was conducted to investigate the relationship between mothers' perceived social support and self-esteem.

Methods: In this descriptive study, population consists of mothers who gave birth at Erzurum Nene Hatun Maternity Hospital between February 4 and March 20, 2016. In the study, data were collected from 180 mothers. The "Personal Information Form", "Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS)" and the "Rosenberg Self-esteem Scale (RSES)" was used for data collection. Percentage distribution, mean, standard deviation and correlation were used in order to evaluate the data.

Results: The average age of the mothers who participated in the study was 27.85±5.75. Of the mothers, 53.3% was elementary school graduates, of which 90% was housewife. Of them, 64.4% has a nuclear family, and 60.6% has a moderate level of economic status. It was determined that, 30% of the mothers has had 3 pregnancies, 41.1% has 3 or more children, and 68.3% had a planned last pregnancy. Of the mothers, 45% stated that they have received support in the postpartum period from their parents. It was also found that mean social support sub-scale scores of the mothers were 23.81±3.50 in the Family sub-scale, 18.08±6.65 in the Friends sub-scale, 23.51±3.89 in the Loved ones sub-scale, and the mean total score was found to be 65.41±11.32. Mothers' mean self-esteem score was 2.68±0.87. 90% of the mothers were found to have a moderate level of self-esteem. And, no significant relationship was found between mothers' perceived social support and self-esteem ($p>0.05$).

Conclusion: As a result of the study, it was found that mothers have higher perceived social support, and moderate level of self-esteem. Perceived social support and self-esteem were not found to be correlated. Nurses / midwives can advise women, spouses and family about social support by starting from the pregnancy period and identifying the deficiencies. Nurse / midwives can increase their self-esteem by reassuring women.

Keywords: Mother; Self-esteem; Social Support

*Bu araştırma, 26-29 Nisan 2016 tarihleri arasında Adana'da düzenlenen 3. Uluslararası & 7. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi'nde Poster Bildiri olarak sunulmuş ve Poster Bildiri Birincilik Ödülü almıştır.

** Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Erzurum (Dr. Öğr. Üyesi.), Orcid ID: 0000-0002-8084-1429, E-posta: aysea@atauni.edu.tr

*** Sorumlu Yazar: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Erzurum (Öğr. Gör.), Orcid ID: 0000-0002-3798-2066, E-posta: esrated@hotmail.com

**** Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Erzurum (Dr. Öğr. Üyesi.), Orcid ID: 0000-0003-2950-7991, E-posta: zehra.ust@hotmail.com

***** Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Erzurum (Arş.Gör.) Orcid ID:0000-0002-8132-8811, E-posta: bukogen@hotmail.com

GİRİŞ

Gebelik, doğum ve doğum sonu dönem kadın hayatında önemli değişikliklerin meydana geldiği yaşam dönemleridir. Annedeki fizyolojik değişikliklere; ebeveynliğe geçiş, yeni rol ve sorumlulukların eklenmesi anneyi ruhsal sorunlar yönünden riskli hale getirmektedir (Yüksekol, Arguvanlı, Başer 2014). Doğum sonu dönemde yaşanan fiziksel, sosyal ve psikolojik değişiklikler kadınların beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sürecin sağlıklı geçirilmesinde sosyal destek ve benlik kavramı etkili faktörlerdir (Türkoğlu, Sis Çelik, Pasinlioğlu 2014). İnsanların hayatında önemli bir yeri olan gerektiğinde kişiye duygusal, maddi ve bilişsel yardım sağlayan tüm kişiler arası ilişkiler, sağlığı korumaya yarayan sosyal destek sistemleri olarak kabul edilmektedir. Sosyal destek sistemleri yaşam zorlukları ile başa çıkmada kişinin en önemli yardımcılarıdır (Arıkan, Kahriman 2002). Sosyal destek, genellikle stres verici bir durumda kişiye yakından bağlı insanlar tarafından sağlanan maddi ve manevi yardım olarak tanımlanabilir (Sorias 1992). Sosyal desteğin sevgi, şefkat, benlik saygısı gibi temel sosyal gereksinimleri karşılayarak, fiziksel ve psikolojik sağlığı doğrudan olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca bireyin, aile ve arkadaşları ile ilişkilerinde sorunlarını çözebilmesi, çevreye uyum sağlaması ve yaşamın zorluklarıyla başa çıkmasında önemli yardımcılarından biridir (Gümüş 2015). Yapılan çalışmalarda; sosyal desteğin fiziksel ve ruhsal çok sayıda hastalığın ortaya çıkışı, gidişatı ve süresi üzerinde etkili olduğu (Özdemir, Bodur, Nazik, Nazik, Kanbur 2010), bir başatme kaynağı ve hastalıklara karşı koruyucu olduğu (Mermer, Bilge, Yücel, Çeber 2010), postpartum depresyon riskini azalttığı (Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt 2011), problem çözme yeteneğini arttırdığı (Gümüş 2015), annelik rolüne uyumu kolaylaştırdığı bildirilmektedir (Metin 2014).

Sosyal destek sistemlerinin gelişmesi kişinin benlik saygısıyla ilişkilidir. Benlik saygısı, kişinin kendini tanıması, gerçekçi olarak değerlendirmesi, kendi yetenek ve güçlerini olduğu gibi kabul edip benimsemesidir (Armağan 2013).

Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Kişi kendinde birtakım eksiklikler bulabilir, kendini eleştirebilir ancak kendini

tamamen olumlu da bulup beğenebilir. Kişinin kendini beğenmesi, kendi benliğine saygı duyması için üstün nitelikleri olması da gerekmez. Çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan önemli bir ruh halidir (Yörükoğlu 2000). Gebelik döneminde meydana gelen değişiklikler kadının kendisini farklı algılamasına, beceriksiz, hantal, sakar, çirkin, cazibesiz hissetmesine sebep olabilir. Bu değişimler sonucu kadın hem gebelik hem de doğum sonu süreçte kendine olan güven duygusunu yitirebilir ve benlik saygısı azalabilir (Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin, Malak 2011). Bireyin benlik saygısının düzeyi, beceri ve başarısını, stresle baş edebilme yeteneğini, arkadaşlık ve dostluk ilişkilerinin gelişimini, canlılık ve eğlenebilirlik düzeyini etkilemektedir (Karadağ, Güner, Çuhadar, Uçan 2008). Tüm bu özellikleri açısından doğum sonu dönemde benlik saygısı annenin psikolojik sağlığını, olumlu ilişkiler geliştirmesini ve sosyal destek sistemlerinin güçlenmesi için son derece önemlidir.

Doğum sonu dönem ailenin tüm bireyleri için en hassas dönemlerden biridir. Sağlık personellerinin lohusanın fiziksel bakımının yanında psikososyal bakımıyla da ilgilenmesi ve özellikle yeterli desteği olmayan lohusalara destek sağlaması postpartum dönemde aile sağlığının korunması için gereklidir.(Aksakal, Bilgili 2008). Bu süreçte annelerin öz bakımları ve bebek bakımları konusunda yaşadıkları sorunların ve güçlüklerin belirlenmesi bunlara yönelik hemşirelik bakımı verilmesi annelerin doğum sonu dönemi sağlıklı bir şekilde geçirmelerini sağlayacaktır (Balkaya 2002; Beydağ 2007). Bu risklerin en aza indirilmesi ancak taburculuk sonrası hemşireler tarafından yapılan bakım, eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile mümkün olacaktır (Büyükkayacı ve Karataş 2011).

Çalışma doğum sonu dönemde annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Araştırma tanımlayıcı nitelikte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer: Araştırma, Erzurum Nene Hatun Kadın Doğum

Hastanesi'nde 4 Şubat-20 Mart 2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, 4 Şubat - 20 Mart 2016 tarihleri arasında Erzurum Nene Hatun Kadın Doğum Hastanesi'nde postpartum servisinde yatan anneler oluşturmaktadır. Araştırmada, örneklem seçimine gidilmeden belirtilen tarihler arasında en az ilkokul mezunu olan, iletişim sorunu ve herhangi bir ruhsal şikayeti olmayan, doğum sonu dönemde olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 180 anne araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları: Verilerin toplanmasında “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇYASDÖ)*” ve “*Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)*” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan form annelerin sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini belirleyebilecek türde toplam 11 sorudan oluşmaktadır (Mermer, Bilge, Yücel, Çeber 2010; Türkoğlu, Sis Çelik, Pasinlioğlu 2014).

Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇYASDÖ): Ölçek, 1988'de Zimet ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup, Eker ve ark. tarafından 1995'te Türkçe'ye uyarlanmıştır (Zimet, Dahlem, Zimet, Farley 1988; Eker, Arkar, Yıldız 2000; Eker, Arkar, Yıldız 2001). Üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliğini öznel olarak değerlendiren ölçeğin uygulaması kolay olup 12 maddeden oluşmaktadır. Her biri 4 maddeden oluşan desteğin kaynağına ilişkin 3 grup vardır. Bunlar; “Aile” (3, 4, 8 ve 11. maddeler), “Arkadaş” (6, 7, 9 ve 12. maddeler) ve “Özel İnsan” (1, 2, 5 ve 10. maddeler) dir. Her madde 7'li likert tipi ölçek kullanılarak derecelendirilmiştir. Her alt boyuttaki dört maddenin puanlarının toplanması ile alt boyut ölçek puanı elde edilir ve bütün alt boyut ölçek puanlarının toplanması ile de ölçeğin toplam puanı elde edilir. Aile, arkadaş ve özel insan alt boyutlarının herbirinden alınabilecek min-max puan 4-28'dir. Bu çalışmada alt boyutlardan alınan min-max puanlar aileden 10-28, arkadaştan 4-28 ve özel insandan 8-28'dir. Ölçeğin kesme noktası yoktur. Elde edilen puanın yüksek olması algılanan desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınan puanın düşük olması, desteğin algılanmadığını ya da destekten yoksun oluşu gösterir. Aile ve özel insan terimlerini ayırt etmek için ölçek Eker, Arkar ve Yıldız tarafından 2001 yılında yeniden değerlendirilmiştir (Eker, Arkar, Yıldız 2001).

Eker ve arkadaşları sosyal destek ölçeğinin toplam Cronbach alfa katsayısını 0.89 olarak, alt boyut Cronbach alfa katsayılarını da aile için 0.85, arkadaş için 0.88 ve özel insan için 0.92 olarak vermişlerdir (Eker, Arkar, Yıldız 2000; Eker, Arkar, Yıldız 2001). Bu çalışmada ise sosyal destek ölçeğinin toplam Cronbach alfa katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Literatürde; Cronbach alfa katsayısı $0.00 < \alpha < 0.40$ olduğunda ölçeğin güvenilir olmadığı, $0.40 < \alpha < 0.60$ olduğunda ölçeğin düşük güvenilirlikte olduğu, $0.60 < \alpha < 0.80$ olduğunda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu, $0.80 < \alpha < 1.00$ olduğunda ölçeğin yüksek derece güvenilir olduğu belirtilmektedir (Alpar 2014). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı $0.80 < \alpha < 1.00$ aralığında olduğu için ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilmiştir (Rosenberg 1965). Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması 1986 yılında Çuhadaroğlu tarafından yapılmış olup, geçerlilik katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur (Çuhadaroğlu 1986). Test-tekrar test güvenilirlik yöntemi kullanılarak da güvenilirlik katsayısı 0.75 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada RBSÖ alfa katsayısı 0.67 olarak bulunmuştur. Ölçek çoktan seçmeli sorulardan yapılmış 12 alt kategoride toplam 63 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı $0.60 < \alpha < 0.80$ aralığında olduğu için ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik olarak, ölçeğin ilk “10” maddesi kullanılmıştır. Her bir maddede “Çok doğru”, “Doğru”, “Yanlış” ve “Çok yanlış” şeklinde yanıt seçenekleri bulunmaktadır. İşaretleme sonucu bireyin kendisini olumsuz değerlendirmesi “1” ile olumlu değerlendirmesi ise “0” ile puanlanmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda alınan puanlar “0” ile “6” arasında değişmektedir.

Sorular Guttman değerlendirme yöntemiyle puanlanmaktadır. Puanlama şu şekilde yapılmaktadır: 1., 2. ve 3. sorular, 4. ve 5. soru, 9. ve 10. sorular birlikte değerlendirilmektedir. İlk üç sorudan herhangi ikisinden puan alıyorsa (2/3) bu kümeden bir puan almış olur. 4. ve 5. sorudan herhangi birinde puan alan şıklardan birini işaretlemişse yine bu kümeden de bir puan alır. 9. ve 10. sorular da 4. ve 5. gibi değerlendirilir. 6., 7. ve 8. soruların her biri kendi başlarına puan alır. Böylece testi dolduran kişi tüm sorulardan puan aldığı zaman maksimum puanı 6 olmaktadır. İlk 10 sorudan

alınan toplam puan 0–1 ise benlik saygısı yüksek, 2–4 ise orta, 5–6 ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması: Veriler, araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Formlar uygulanmadan önce annelere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Verilerin toplanması ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırma verilerinin analizinde SPSS 18 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdelik dağılım, ortalama, standart sapma ve korelasyon kullanılmıştır.

Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız değişkenler: Yaş, eğitim, meslek, ekonomik durum, aile tipi, doğum sonu dönemde destek olan kişi, gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı, gebeliğin planlı olup/olmadığı, doğum şekli, bebeğin cinsiyeti.

Bağımlı değişkenler: Sosyal destek ve benlik saygısı.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu araştırmadan çıkan sonuçlar, araştırma verilerinin toplandığı vakalarla sınırlıdır.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın yapılabilmesi için Atatürk Üniversitesi Sağlık

Bilimleri Fakültesi Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır. Araştırma süresince Helsinki Deklerasyonu Prensiplerine uyulmuş olup, verilerin toplanması için annelerden sözlü onam alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanması esnasında annelere araştırma hakkında bilgi verilerek "Aydınlatılmış Onam" ilkesi, araştırmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları belirtilerek "Özerkliğe Saygı" ilkesi, araştırmaya katılan annelere bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilerek "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması" ilkesi yerine getirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan annelerin yaş ortalaması 27.85 ± 5.75 'dir. Annelerin %53.3'ü ilkökul mezunu, %90'ı ev hanımıdır. %64.4'ü çekirdek aileye sahip olup, %60.5'inin ekonomik durumu orta düzeydedir (Tablo 1). Annelerin %30'unun 3 gebelik geçirdiği, %41.1'inin 3 ve üzeri çocuğa sahip olduğu, %68.3'ünün son gebeliklerinin planlı olduğu belirlenmiştir. %58.9'u sezaryen ile doğum yapmış olup, %52.8'inin bebeğinin cinsiyeti erkektir (Tablo 2). %45'i doğum sonu dönemde destek aldıkları kişinin anne-babaları olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=180)

Özellikler	Min-Max	$\bar{X} \pm SS$
Yaş	18-42	27.85±5.75
Eğitim Düzeyi	Sayı	%
İlkokul	96	53.3
Ortaokul	40	22.2
Lise	30	16.7
Üniversite	14	7.8
Meslek		
Ev hanımı	162	90.0
Memur	12	6.7
Diğer	6	3.3
Ekonomik Durum		
Kötü	10	5.6
Orta	109	60.5
İyi	61	33.9
Aile Tipi		
Çekirdek aile	116	64.4
Geniş aile	64	35.6
Doğum Sonu Dönemde Destek Olan Kişi		
Anne-baba	81	45.0
Eş	59	32.8
Diğer	40	22.2

Tablo 2. Annelerin Obstetrik Özelliklere Göre Dağılımı

Obstetrik Özellikler	Sayı	%
Gebelik Sayısı		
1	42	23.3
2	44	24.4
3	54	30.0
4 ve üzeri	40	22.3
Yaşayan Çocuk Sayısı		
1	51	28.3
2	55	30.6
3 ve üzeri	74	41.1
Gebeliğin Planlı Olup/Olmadığı		
Planlı	123	68.3
Planlı Değil	57	31.7
Doğum Şekli		
Vajinal	74	41.1
Sezaryen	106	58.9
Bebeğin Cinsiyeti		
Kız	85	47.2
Erkek	95	52.8

Anneliğe hazırlanmış, yeterli sosyal destek almış, bebeğini isteyerek doğurmuş, bebeğini seven, ihtiyaçlarını anlayan ve karşılayan anne bebeğiyle olumlu bir ilişki kurabilir. Yapılan bir çalışmada planlamadan gebe kalan kadınlar ile bebekleri arasındaki etkileşimin, planlayarak gebe kalan kadınlarınkinden daha yetersiz olduğu bulunmuştur. Ayrıca planlamadan gebe kalan kadınların doğum sonrasında bebeklerini emzirmede sorun yaşadıkları saptanmıştır. Yine aynı çalışmada planlanmamış ve istenmeyen gebeliklerin prematüre doğum ve düşük doğum

ağırlığıyla ilişkisi saptanmıştır (Karaçam, Şen ve Amanak 2010).

Annelerin sosyal destek puan ortalamalarının Aile alt boyutu 23.81±3.50, Arkadaş alt boyutu 18.08±6.65, Özel insan alt boyutu 23.51±3.89 olduğu ve toplam puan ortalamasının 65.41±11.32 olduğu saptanmıştır. Burada annelerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin arkadaş ve özel insan desteği ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyal Destek Ölçeği ile Benlik Saygısı Ölçeklerinden Alınabilecek Min-Max Puanlar, Annelerin Aldığı Min-Max Puanlar ve Annelerin Aldığı Puan Ortalamaları (n=180)

Sosyal Destek Ölçeği	Ölçekten Alınabilecek Min-Max Puanlar	Ölçekten Alınan Min-Max Puanlar	Ölçekten Alınan Puan Ortalamaları $\bar{X} \pm SS$
Aile	4-28	10-28	23.81±3.50
Arkadaş	4-28	4-28	18.08±6.65
Özel İnsan	4-28	8-28	23.51±3.89
Ölçek Toplam	12-84	28-83	65.41±11.32
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	0-6	0-6	2.68±0.87

İnandı ve arkadaşlarının (2002) İç ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden 5 ilde 2514 kadınla yaptıkları bir çalışmada kadınların %40'ının gebeliği süresince yetersiz aile desteğinden

yakındıkları tespit edilmiştir (İnandı, Elçi, Öztürk, Eğri, Polat, Şahin 2002). Arıkan ve Atıcı (2002)'nin Prociano ve Heller tarafından geliştirilen Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini kullandığı çalışmada yeni doğan bebeği

olan primipar annelerin sosyal destek puan ortalaması 14.80 ± 3.2 olarak bulunmuştur (Arıkan ve Atıcı 2002). Yine aynı ölçekle gebelere yapılan bir çalışmada, gebelerin sosyal destek puan ortalaması 13.78 ± 4.1 olarak belirlenmiştir (Okanlı, Tortumluoğlu, Kırpınar 2003). Aksakallı, Çapık, Apay, Pasinlioğlu, Bayram (2012) ile Türkoğlu, Çelik, Pasinlioğlu (2014)'nin çalışmalarında da lohusaların önemli düzeyde desteğe ihtiyaç duyduğu ve ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmadığı belirtilmiştir. Metin (2014)'in çalışmasında gebelerin sosyal destek ölçeğinin toplam puan ortalamasının 63.88 ± 14.49 , üç alt boyut; özel insan(eş) desteği 23.19 ± 4.77 , aile desteği 23.03 ± 5.21 ve arkadaş desteği 17.66 ± 7.50 puan ortalamalarının oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir (Metin 2014). Yılmaz (2012)'in çalışmasında eş desteği puan ortalaması 20.5 ± 6.7 , aile desteği puan ortalaması 25.3 ± 3.9 olduğu görülmüştür. Karataş ve Mete (2012)'nin çalışmasında aile desteği puan ortalamasının 23.26 ± 6.865 , arkadaş desteği puan ortalamasının 19.40 ± 9.795 olduğu görülmüştür (Yılmaz 2012). Vırit, Akbaş, Savaş, Sertbaş, Kandemir (2008)'in çalışmasında en az sosyal desteğin arkadaştan algılanan, en fazla sosyal desteğin ise eşten algılanan sosyal destek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları Yılmaz (2012) ve Karataş ve Mete'nin (2012) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Annelerin eşleri tarafından algıladıkları sosyal desteğin fazla olmasının sebebi, en fazla paylaşımda buldukları kişinin eşleri olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Annelerin benlik saygısı puan ortalaması 2.68 ± 0.87 'dir. Ölçekten alınan puanın 0-1 arası olması yüksek, 2-4 arası olması orta, 5-6 arası olması düşük benlik saygısını göstermektedir. Bu kesim noktalarına göre değerlendirildiğinde annelerin %90'ının benlik saygılarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygıları arasında anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır (Tablo 4, $p > 0.05$). Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin, Malak (2011) gebeler üzerindeki çalışmasında, kendisinin ve eşinin eğitim düzeyi düşük, geniş ailede yaşayan, evlenme yaşı küçük olan, akraba evliliği bulunan, eşiyle ilişkilerini "kötü" olarak tanımlayan gebelerin benlik saygısının daha düşük olduğunu ifade etmiştir. Kumcağz'ın (2012) çalışmasında gebelerin hamile kalmayı isteme durumlarının benlik saygısını etkilediği; hamile kalmayı isteyen kadınların daha yüksek benlik saygısına sahip

oldukları sonucu bulunmuştur. Bu çalışmadaki annelerin benlik saygısının orta düzeyde olmasının nedeni farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Tablo 4. Sosyal Destek Ölçeği ile Benlik Saygısı Ölçeği Puan Ortalaması Arasındaki İlişki

Ölçekler		Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	
Sosyal Destek Ölçeği	Aile	r	.083
		p	.268
	Arkadaş	r	-.053
		p	.476
	Özel İnsan	r	.022
		p	.767
Toplam	r	.002	
	p	.980	

Aile ve arkadaştan sağlanan sosyal desteğin benlik saygısı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu gösteren adölesanlar üzerinde yapılan pek çok araştırma bulunmaktadır (Lackovic-Grgin, Dekovic 1994). Annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişki üzerine yapılmış herhangi bir çalışma yoktur. Bu çalışmada annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygıları arasında anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Saygın ve Arslan (2009)'ün üniversite öğrencileri üzerindeki çalışmasında da sosyal destek ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Akyol ve Salı (2013)'ün 317 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada benlik kavramı puanı ile arkadaş desteği, aile desteği, öğretmen desteği ve toplam destek puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kahrıman ve Polat (2003)'ün adölesanlar üzerinde yaptığı çalışmada sosyal destek ölçeği ile benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$) Çakar ve Karataş (2012)'in çalışmasında ergenlerde benlik saygısı, algılanan sosyal destek arasında nedensel bir ilişki belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları Saygın ve Arslan'ın sonuçlarıyla benzerdir. Sosyal destek bireyin sorunlarıyla baş etmesinde önemli rol oynar ve stresle başa çıkma konusunda öz güvenlerini artırmaktadır. Sosyal destek, stresli yaşam ve durumların negatif etkilerine karşı koymada önem arz eder (Baltaş 2000). Yapılan bir çalışmada da sosyal destek sisteminin bireyin sosyolojik ve psikolojik sorunlarının çözümü, önlenmesi ve tedavisinde,

zorlandığı durumlarla başa çıkabilmesinde güçlü bir kaynak olduğu ifade edilmektedir (Kaziasty 2005). Ayrıca benlik saygısı kişinin kendinden memnun olması, kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulması, kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh hali (Öz 2004) olduğu göz önünde bulundurulduğunda benlik saygısı ile sosyal desteğin birbirini etkilememesi beklenen bir durumdur.

KAYNAKLAR

Aksakal T, Bilgili N. Hemşirelik Hizmetlerinden Memnuniyetin Değerlendirilmesi; Jinekoloji Servisi Örneği. *Erciyes Tıp Dergisi* 2008;30 (4): 242-9.

Aksakallı M, Çapık A, Apay SE, Pasinlioğlu T, Bayram S. Loğusaların destek ihtiyaçlarının ve doğum sonu dönemde alınan destek düzeylerinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2012;3(3):129-35.

Akyol AK, Salı G. Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2013;21(4):1377-98.

Alpar R. Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik. Detay Yayıncılık, Ankara, 2014: 475-527.

Arıkan D, Atıcı I. Yeni doğan bebeği olan annelerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin sorun çözme becerilerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2002; 5: 60-8.

Arıkan D, Kahrıman İ. Yeni doğan bebeği olan primipar annelerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin sorun çözme becerilerine etkisi. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2002;5(1):60-7.

Armağan A. Obez Kadınlarda Benlik Saygısının Beden İmgesi Üzerindeki Etkisinde Biçimleyici Değişkenlerin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Okan Üniversitesi, 2013.

Balkaya NA. Postpartum dönemde annelerin bakım gereksinimleri ve ebe-hemşirenin rolü. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 2002;6(2):42-9.

Baltaş Z. Sağlık Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000:133-65.

Beydağ KD. Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 2007;6(6):479-84.

Büyükkayacı DN, Karataş N. Sezaryen sonrası erken taburcu olan kadınlara verilen evde bakım hizmetinin anne sağlığına ve öz bakım gücüne etkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011;20(1):54-67.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda annelerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yüksek, benlik saygılarının ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Hemşire/ebeler kadın, eş ve ailesine gebelik döneminden başlayarak sosyal destek konusunda danışmanlık yaparak eksik olduğu yönleri belirleyebilmelidir. Hemşire/ebeler annelerin benlik saygısını etkileyen faktörlerini belirlemeli, onlarla güven verici ilişkide bulunarak benlik saygılarını arttırma yönünde desteklemelidir. Bu konu ile ilgili çalışmalar büyük ve farklı bölgelerde tekrarlanabilir.

Çakar FS, Karataş Z. Ergenlerin benlik saygısı, algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri: Bir yapısal eşitlik modeli çalışması. *Educational Sciences: Theory & Practice* 2012; 12(4):2397-412.

Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı, Uzmanlık Tezi, Ankara, Nisan 1986.

Eker D, Arkar H, Yıldız H. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001;12:17-25.

Eker D, Arkar H, Yıldız H. Generality of support sources and psychometric properties of a scale of perceived social support in Turkey. *Social Psychiatry + Psychiatric Epidemiology*, 2000; 35:228-33.

Gümüş AB, Çevik N, Hyusni AS, Biçen Ş, Keskin G, Malak AT. Gebelikte benlik saygısı ve beden imajı ile ilişkili özellikler. *Anatol J Clin Investig* 2011;5(1):7-14.

Gümüş H. Evli bireylerin sosyal destek düzeyleri ile yaşam doyumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2015;4(3):150-62.

İnandı T, Elçi ÖÇ, Öztürk A, Eğri M, Polat A, Şahin TK. Risk factors for depression in postnatal first year, in eastern Turkey. *International Journal of Epidemiological* 2002; 31:1201-07.

Kahrıman İ, Polat S. Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2003;6(2): 13-24.

Karaçam Z, Şen E, Amanak K. Effects of unplanned pregnancy on neonatal health in Turkey: A case-control study. *International Journal of Nursing Practise* 2010; 16(6): 555- 63.

Karadağ G, Güner İ, Çuhadar D, Uçan Ö. Gaziantep Üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2008;3(7):29-42.

Karataş T, Mete S. Gebelikte bulantı kusma sorunu yaşama durumu ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2012;5(2):47-52.

Kaziasty K. Soscial support and traumatic stres. The National Center For Post Traumatic Stres Disorder Research Quarterly, 2005;16:1-8.

Kumcağız H. Gebe kadınlarda beden algısı ve benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi. International Journal of Human Sciences [Online]. 2012;(9)2, 691-703.

Lackovic-Grgin K, Dekovic M. Pubertal status, interaction with significant other, and self-esteem of adolescent girls. Adolescent 1994;29(115):691-700.

Mermer G, Bilge A, Yücel U, Çeber E. Gebelik ve doğum sonrası dönemde sosyal destek algısı düzeylerinin incelenmesi. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nursing 2010;1(2):71-6.

Metin A. Gebelerin Algıladıkları Sosyal Destek İle Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2014.

Okanlı A, Tortumluoğlu G, Kırpınar İ. Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2003; 4: 98-105.

Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar. Ankara: Mattek Maatbacılık 2004; 83-111.

Özdemir F, Bodur S, Nazik E, Nazik H, Kanbur A. Hiperemesis gravidarum tanısı alan gebelerin sosyal destek düzeyinin belirlenmesi. TAF Prev Med Bull 2010;9(5):463-70.

Rosenberg M. Society and Adolescent Self-İmage, Princeton, New Jersey:Princeton University Press, 1965.

Saygın Y, Arslan C. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 2009; 28: 207-22.

Sorias O. Hasta ve sağlıklı öğrencilerde yaşam stresi, sosyal destek ve ruhsal hastalık ilişkisinin incelenmesi. Seminer Psikoloji Dergisi Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını 1992;9: 33-49.

Türkoğlu N, Çelik AS, Pasinlioğlu T. Annelerin doğum sonrası sosyal destek ihtiyaçlarının ve alınan desteğin belirlenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2014;11(1):18-24.

Virit O, Akbaş E, Savaş HA, Sertbaş G, Kandemir H. Gebelikte depresyon ve kaygı düzeylerinin sosyal destek ile ilişkisi. Noropsikiyatri Arşivi 2008; 45: 9-13.

Yıldırım A, Hacıhasanoğlu R, Karakurt P. Postpartum depresyon ile sosyal destek arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 2011;8(1):31-46.

Yılmaz F. Gebelerde Algılanan Sosyal Destek İle Gebeliğe ve Anneliğe Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2012.

Yörükoğlu A. Gençlik Çağı. Ankara: Özgür Yayınları; 2000.

Yüksekol ÖD, Arguvanlı SÇ, Başer M. Annelik hüznü ve hemşirelik. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi 2014;2(1):56-61.

Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. Journal of Personality Assessment 1988; 52:30-41